

„אנו זקוקים

אחד מתוך מאה

ברכו שנה יוצא בארצות-הברית, במהדורה עממית המופצת ברכבות מפסים - ספר הקרוי בשם „100 האנשים החשובים ביותר“ - ממרת הספר: לספק לקורא את „העובדות האחרונות על האנשים והנשים שתהיה להם ההשפעה הגדולה ביותר על חייך בשנה הקרובה“ - בכל המהדורות האחרונות של ספר זה זכו להכלל מבין אנשי ישראל רק חיים ווייצמן ודוד בן-גוריון ואף הם רק לשנה אחת או שנתים, רק ישראל וישראל נשאר קבוע ועומד בכל מהדורותיו האחרונות של הספר: פרופסור מרטין בובר, „העולם הזה“ מגיש בזה לקוראיו קטעים מן הערך המוקדש להנהגת הדעות זמורות בספר זה, בתקווה שהדברים יסייעו להכנת רמותו הרחנות המיוחדת במינה.

„ביקצור“, מציין בובר, „הטוב הוא כיוון, כיוון הדרך אל אלוהים. התשובה לרע היא הבחירה ההחלטית והחד משמעית של הכיוון האמיתי היחידי הקיים: הכיוון לאלוהים.“

עבודת אלוהים בשמחה

השקפותיו אלה של בובר, שהובעו בשורה ארוכה של ספרים והרצאות, הייתה המודרנית. הפילוסופיה המסטימית שלו הייתה נושאם של ספרים ומאמרים לאין ספור שכתבו בידי סופרים ישראליים ונוצריים כאחד, והם נושא לחיכוך מתמיד בין אנשי הדת האירופאיים. ל-אחרונה החלו ליחס לו חשיבות רבה גם אנשי הדת באמריקה.

בובר הוא איש נמוך-קומה, בעל ראש גדול-מידות ווקן לבן ושופע, המזכיר נביא בימי קדם. הוא מפורסם גם בשל מחקריו בספרות היהודית האירופית.

הוא נולד בווינה ב-1878, אך נלקח על ידי משפחתו בהיותו בן שלוש לעיר ל-בוב בפולין, בה קיבל את ראשית חינוכו. עד להגעתו לגיל 10, למד בבית מפי אביו. בהיותו בן 18, נכנס לאוניברסיטה של וינה, מקום בו קיבל את התואר דוקטור לפילוסופיה. כן למד באוניברסיטת ציריך, ולייפציג. הפילוסופיה עמדה במרכז התעניינותו מראשית דרכו, יחד עם האמונה והתרבות של ימי הביניים. מאוחר יותר גילה את החסידות, תנועה דתית שהתפתחה כוליקה בין יהודי אירופה ב-מאה ה-18. החסידות הייתה מדרג נגד הדתיות הנוקשה, וקראה לעבודת אלוהים על ידי מליו מצחתי באושר ובשמחה. החסידים חשבו את עצמם ל„חברי האלוהים“.

ב-1916 עד 1924 היה בובר עורכו של העיתון דר יודה בגרמניה. כתום תקופה זו, הצטרף לאוניברסיטה של פראנקפורט על-הנהר מיין כמזכה על המוסר והדת היהודית, הפקולטה היחידה במינה בגרמניה בתקופה זאת. ב-1930 נתמנה כ-פרופסור לדת משוה. הוא לא עזב את גרמניה מיד עם עלייתו של היטלר, אלא נשאר בה והפך מרכז להתנגדות רוחנית לנאצים. אולם ב-1937, בהתגבר המשטר הנאצי, עלה לישראל, מקום בו נתמנה כפרופסור לפילוסופיה חברתית באוניברסיטה היהודית בירושלים. בתפקיד זה החזיק עד שנת 1951, בה פרש.

הוא חי עתה בבית קטן בירושלים, עם אשתו, פאולה וינקלר, אותה נשא ב-1899. שני ילדיהם חיים בקרבת מקום. הוא מבין לה את זמנו בספרייתו, המכילה 15 אלף ספרים, מבקר כמויאונים, ולעיתים בה צגות קולנוע. אפילו בגיל 75, אין הוא נח. ב-1951 ערך מסע הרצאות בכל רחבי ארצות-הברית, הירצה בכל האוניברסיטאות החשובות. סיים שני ספרים חדשים והוא עובד עתה על אחדים נוספים. ביניהם ספר על אנטרופולוגיה פירו-סופית. והוא חי חיים מלאים ביחס של אהבה.

הנחתו של מרטין בובר היא כי כל אחד מאתנו, בין אם הוא מכיר בכך ובין אם לאו, מנהל דושיח מתמיד עם אלוהים. לפי הגנה-דעות יהודי גדול זה, ש-את כתביו לומדים בהתמדה אנשי הכנסייה הקתולית והפרוטסטנטית, ממש כמו חבריו לדת, כל מאורע המתחולל ב-חיים היהוה חל' בפקודת אלוהים, שעליה אנו עונים בפעולותינו.

אלוהים אינו מפקח על הפעולות הללו שלנו, אומר בובר: „אנו הופשיים לעשות כחפצנו. אולם הוא מאמין, מכל מקום, כי יש שטר ועונש לפעולותינו. הבא עלינו לא בעולם הבא, כי אם בדברים ה-קורים אותנו בעודנו בחיים.“

למרות שאת אלוהים אפשר להכיר ב-מעשיו, ולא במראהו, אין הוא המסטה גרידא, מצהיר בובר, הוא הינו ממשות ככל שניתן לו להיות. כל מה שעלינו ל-עשות כדי שיהיה ממשות, הוא לקבוע עמו את היחס הקודם.

הביולוג לעומת המשורר

אמונתו של בובר היא כי ישנם שני סוגי יחסים בחיים. היחס של אני-הוא והיחס של אני-אתה. פאול א. פייצה, פילוסוף נודע, סיכם את קו המחשבה של בובר בשבח זה כך: „היחס של ביולוג מתבונן בביולוג בפרט? וכיצד מתבונן באותו פרט עצמו האמן או המ-שורר? הביולוג יקוטט בודאי עמדה או בייקטיבית ושלחת-נפש לחלוטין. הוא יבדוק את חתכי הפרט, ינתח אותו, יא-יין אותו. האגן או האוהב ישמור אותו, לעומת זאת, כשלמות יפה וחיה. הוא מגיב עליו כעל שלמות יחידה במינה. הוא נכנס לתוכה. הפרט אומר לו דבר זה, מטיל אי שקט בנפשו, והוא עונה על כך: „אין זה הוא גרידא, דבר שיש לחקור, להבינו, להשתמש בו. הרי זה נהפך לאתה, דבר שיש ליהנות ממנו, לאהוב אותו.“

אדם יעלה לאמץ לעצמו את היחס של אני-הוא לגבי כל הדברים וכל האנשים שסביבו, אומר בובר. אומנם אין בכך כל רע. אולם הוא מרגיש כי החיים בעולם של אני-הוא בלבד הם חיים מוויי-כיים, מעוטי-דמות. „ללא הוא אין אדם יכול לחיות, אך אדם החי על הוא בלבד, אינו אדם.“

האדם אינו ולא כלום, אם אין לו גם יחס של אני-אתה. החיים האמיתיים, ב-הם יש שמחה וטעם, הם החיים בעולם של אני-אתה.

כפי שרואה זאת בובר, האתה המוח-לט הוא הלא-היה.

אם אתה חי את היחס האינטימי, ה-אוהב, של אני-אתה עם אלוהים, ואתה מגיב באהבה שעה שאתה פועל על פי צויו הדוממים, ייהפך אלוהים להיות ממשות מוחלטת בעבורך. וגם אתה עצמך הופך ממשות. כי, לפי בובר, מגיע האי-דם למלאו עצמיותו רק כאשר האני שבו מכיר את האתה שבאלוהים. „אני נעשיתי אני משום שהכרתי את האתה.“

שלחתי. פחות התלהב מן הדלתות הפתוחות, גנן הבית, שמיד עם בואו לעבודתו הרגילה, הוזיק את המשטרה, מפתח שהבית המכובד וכה לביקורם של אורחים לא-רצויים. שני קצינים, מלווים בסמל ובבלש לבושי-אזרחית מיהרו לבדוק את הבית, כשהם פותחים את הדלתות הפנימיות בעזרת משפחות, שלא לטשטש טבעית-אצבעות אפשרית. רק לאחר שנוכחו למעלה מכל ספק כי דבר לא נגנב, נעלו ליתר בטחון את הדלתות על בריחיהן. יצאו בכניסה הראשית כשהם נועלים אחריהם את המנעול האוטומטי.

מצמרת עץ, הצלה. בו ביום נועק המזכיר הראשון של הצירות האיטלקית אל המשטרה, ביקש, נכרך כולו, את עזרתה ב-פתיחת הדלתות שהמפתח אשר בידו אינו פותח אותן, משום מה. קצין המשטרה סי-פק לו מיד את הסיבה: „אדוני, רק הבוקר נעלנו את הדלתות על בריחיהן הפנימיות.“ מאחר שמפתח הדלת הראשית נמצא רק בירושלים, סיכסו קציני המשטרה עצה, באו-לכלל משקנה טאין ברירה אלא לפרוץ את הדלת בכוח.

הציל אותם מהכרת זה הגנן, שלאחר כניהו נסיונות סרק של מי שאינו מומחה בפריצה: לבתיה, הצליח לקפוץ אל גג הבית מצמרת עץ סמוך, שילשל את עצמו פנימה מבעד חלון חדר האבטטיה ופתח את הסעון פתיחה.

תחבורה

„אמרנו לכם שנעצור!“

בתחבורה הנערים ניטש חיכוך חריף: כי-צד לנסוע, ברכבת או באוטובוס? וכנהוג, נחלקו הדעות, ומצדו האוטובוס פנו לקר-פות אשד, הנותרים לקרונות רכבת ישראל. הרכבת שיצאה אותו מוצאי שבת שרא-ה דרכה בעצלתים כשהיא נמשכת על ידי קטר מיושן. בין הנערים פרץ חיכוך, מי יקדים את מי, הם א תבריהם שנותרו להמתין ב-תחנת האוטובוסים?

כשחצו קרונות הרכבת את כביש חיפה, משכו הנערים בשרשרת העוצרת את הקטר למקרה אסון ומהרו להמלט, כשהם מספ-קים לקרוא כלעומת נוסעי האוטובוס הנגר-ים: „אמרנו לכם כי נעצור אותה!“. הראשים המתולתלים נעלמו, והמבקר הנרגז הופיע במרוצה, לחפש אחרי מושך השרשרת. המ-קום בו הייתה השרשרת רפויה, נשאר ריק מאדם. השלט הכריז על קנס בסך 5 לירות לכל מושך שרשרת, ומישהו הסתפק בגיר: „לחיליים וסטודנטים הנחה בשיעור 50%“. לא היה ברור כמה שטרי כסף אדומים נשארו אותו יום ללא הצדקה בכיסי הנערים, בעת שמקומם היעוד לפי החוק — קופת הממשלה — נשאר ריק ומקופה.

דבר אחד ברור: כל עוד לא יצליחו פקי-די הרכבת לגבות את הקנס כחוק, ימשיכו נערים שובבים לעצור את המלך הרכבת מדי מוצאי שבת, להרגיז את נוסעי האוטובוסים.

הווי

פתיל החיים

בירושלים התאסף המון לצפות באיש ש-עלה על גג גבוה, הוזיק את המשטרה הגיי-דת כדי למנוע התאבדות, התפור רק אחרי ששטר חרף את נפשו לטפס לגג ושמע מפי האיש כי הוא מתקן את פתיל האנטנה שניתק.

שיעיה גסה

בירושלים התנצל אדם לפני שוטר כי עבר עבירת תנועה „בשגה“, נעצר ל-24 שעות על-ידי השוטר שלא הבין עברית כהלכה, חשב שהלה העליב אותו וקרא לו: „משוגע!“

זהירות מזהירה

בחולון התנגש סטורי, נהוג בידי בוחן משי-רד הרישוי, במכונית קטנה, ביום בו הכ-ריזה אגודת זהירות המקומית על הגברת פעולתה.

כל הזכויות שמורות

בתל-אביב ביקשו שני תושבים פנטז על המצאה מקורית: דחליל להבהלת ציפורים וחיות.

שיכוש מזורז

בתל-אביב נסע שופט-השלום הראשי ירדי-ה הלוי לעבודתו בבית המשפט, שהכילה, בין השאר, טיפול בתאונות, התנגש בדרך עם מונית, בקש את הנפגע להופיע כלשכתו בבית המשפט לשם לסיור העניין.

אך עוד לפני שהגיע אליו החזיר הימאי חסר-המשפחה ומועט הידידים את נשמתו לבוראו.

פשעים

ברשת החומס הרביע

מסעדתו הוזיקה של שמואל אלפנדי בשכונת בקעה הירושלמית ידועה לא רק בזכות מאכליה המזרחיים, סעףי זכות חשוב הרבה יותר למסעדה הוא בעלה, שמואל אל-פנדי עצמו, הידוע ללקוחותיו כגמיל, תכר-נתן הטובה של גמיל שהפכה א מסעדתו בקומת הקרקע של בית ערבי מיושן לאחד ממוקדי המשיכה של החברה הבעתית, טמונה בסימסה של שלוש מלים: הלוקח צודק תמיד.

אם גם גמיל בעצמו דואג לכך שכל ספי-לון קפה שחור רותח יהא עשוי ממיטב ה-קפה וכל צלחת חומס תהיה מפושפלת ומי-שומגת לפי החך המזרחי ביותר, הרי הוא תמיד מוכן לקבל הצעות, דרישות והערות מלקוחותיו, למלא אתריהן כשאלמות. **לערב, שתי מנות.** כשהפיעו לפני שבועות מספר שני לקוחות חרשים ליד אחד משולחנות השישי הקטנים של מסעדתו, שמח גמיל לקבל את הזמנתם של מנות חומס. הזמנה זאת חזרה משך כל אחד ממוצאי ה-שבת הבאים, בהם תפשו שני הלקוחות או-כליה-חומס את אחד משולחנות השישי ל-משך שעות של הערב הבוער ביותר, בשבוע, הסתמקו בהזמנת שתי מנות החומס, שהכי-ניסו לגמיל ארבע מאות ושישים פרוטה ב-דיוק.

נאמן לסימטתו המסחרית לא שינה גמיל כמנהגו, אץ בפנים מחייכות לקראת אורחיו גם קמוצי הידיים מדי הופיעם במיצאי שבת. הוא גם הסכים לדעת לקוחותיו כשאלה התלוננו על כך שהחומס אינו דביק מספיק. גמיל לא שלא טעם מעולם חומס דביק, החליט לא ל-טגה, צרף למנות החומס השבועיות מר-כיבים דביקים שעלו כמעט כמחיר המנות עצמם: קמח לבן וחלבון ביצים.

לתיאבון, סיבה חמסנית.

שבת האחרון הגיע החומס לשיא דביקותו וסימטתו הישנה של גמיל הוכיחה, סוף-סוף, את כדאיותה גם אצל הלקוחות אוכלי-החומס. קרוב לחצות, כטוב עליהם לבס ב-חומס דביק, יצאו השניים מבדידותם ה-זונתת. הרבו בהזמנות יקרוה שעלו מחומס, חביבות, תרנגולת צלוייה עד לקונטיאק תור-צרת חוץ.

גמיל ששמח להריק את בקררו הקטן נר-הם לשמע הזמנת הגיילה של שני לקוח-תיו, שנטהירו אחרונים במסעדה כששלו-חן השישי הקטן שלהם עמוס צלחות מגו-קית היטב. הלקוחות אוכלי-החומס חזרו לסורם, ביקשו מנה סופית של חומס, דביק מכל דביק.

בעל המסעדה טוב הלב התגבר על תר-המתה, נודרו למטבח והכין שתי מנות חר-מוס דביק, עד כדי כך שקשה היה לו להע-בירו לשתי הצלחות. הנאת לקוחותיו פיצ-תה אותו על יגיעתו האחרונה והוא עמד ל-הכין להם את חשבונם לערב הלא-כיל-כ-חומסי.

אלא שבאותו רגע בדיוק החלו שני אוכלי-החומס רבים ביניהם על דביקותו של החר-מוס. אחד מהם, שכבר שהחומס אנו דביק כלל, נטל את צלחתו והטילה בכוס לעבר פניו התמהים של גמיל אלפנדי שכוסו שכ-בה עבה של חומס דביק לחלוטין. בכך גם פסק הדין בין שני אוהבי-החומס ונתגלתה הסיבה החמסנית לתאבונם הדביק. הם ניצלו את הסתמאותו של גמיל מהי-חומס הדביק, הריקו את קופת מוצאי ה-שבת הגדושה והסתלקו עכה מבלי שיפרעו אף את מחיר מאכליהם, בתוכם ארבע מנות החומס אותן עיכלו הם, ופניו של גמיל, אותו ערב.

ריפלומטים

התקרית ברחת ין

ציר איטליה בישראל, בנדטו קאפומאצה, ה-רוין מקמפולטארו, היה מרוצה מאד. הנוף שגשק ממרפסת מעונו החדש, הווילה ה-מהודרת בתל-בינימין, שהייתה שייכת קודם לכן לשר החוץ הישראלי, משה שרת, היה מרהיב. אך עניינים חשובים יותר אילצוהו לקצר את הביקור במעונו החדש, והוא הו-דרו ללכת ממנו, בשכחו מתוך פיוור לנעול את הדלת.

היה זה יום חג לילדי הסביבה, שמוה זמן רב התאו להציץ למשכן השירי, הופרעו מכך על-ידי זקף המשטרה ששמר על הבית כל עוד התגוררה בתוכו האישיית הממ-